

Civilutskottets betänkande

1979/80:26

med anledning av proposition 1979/80:100 i vad avser anslag till lantmäteri- och kartväsendet jämte motioner

1 Propositionen

Regeringen har i proposition 1979/80:100 bilaga 16 (bostadsdepartementet) under litt. D 1–D 6 (s. 159–175) föreslagit riksdagen att under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1980/81 anvisa

1. till Lantmäteriet: Vissa allmänna myndighetsuppgifter ett förslagsanslag av 42 323 000 kr.,
2. till Lantmäteriet: Förrättnings- och uppdragsverksamhet ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
3. till Lantmäteriet: Mätning och kartläggning ett reservationsanslag av 62 778 000 kr.,
4. till Lantmäteriet: Försvarsberedskap ett reservationsanslag av 1 928 000 kr.,
5. till Lantmäteriet: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet ett förslagsanslag av 7 532 000 kr.,
6. till Lantmäteriet: Utrustning ett reservationsanslag av 4 900 000 kr.

2 Motionerna

Utskottet har i detta sammanhang behandlat motionerna 1979/80:

747 av Wivi-Anne Cederqvist (s) och Anita Persson (s) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att en skyndsam översyn företas av gränsdragningen mellan statliga och kommunala fastighetsbildningsmyndigheters arbetsuppgifter på fastighetsbildnings- och mätningområdet.

1503 av John Johnsson m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en omedelbar översyn av lantmäteriverkets avgifts- och statsbidragssystem i de delar som berörts i motionen.

1515 av Margit Odelsparr (c) och Stina Eliasson (c) vari föreslås att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den nuvarande organisationen av specialenheter för fastighetsbildning som hänger samman med jord- och skogsbruksfrågor bör ses över enligt vad i motionen anförts.

1521 av Per Westerberg m. fl. (m, fp) vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om en översyn av den lokala lantmäteriorganisationen.

3 Uppgifter i anslutning till motionerna

3.1 Den lokala lantmäteriverksamheten m. m.

Det statliga lantmäteriets nuvarande organisation beslöts av 1970 års riksdag (prop. 1970:188, SU 1970:208). Detta principbeslut följdes vid 1971 års riksdag av ett godkännande av närmare riktlinjer för numera statens lantmäteriverks organisation (prop. 1971:1, bil. 13, CU 1971:15). Samtidigt antogs förslag (prop. 1971:58) till lag om kommunal fastighetsbildningsmyndighet och fastighetsregistermyndighet (prop. 1971:170, CU 1971:32) samt grunder för taxesättningen och statsbidragsgivningen.

Lagen (1971:133) om kommunal fastighetsbildningsmyndighet och fastighetsregistermyndighet utgår från den genom 1970 års principbeslut fastlagda utgångspunkten att det skall finnas en statlig basorganisation för fastighetsbildningen i form av lantmäteridistrikt, som vart och ett utgör verksamhetsområde för en fastighetsbildningsmyndighet. 1970 års beslut innebar vidare att det under vissa förutsättningar skall inrättas fastighetsbildningsmyndigheter, s. k. specialenheter, för särskilda fastighetsbildningsuppgifter, dels för uppgifter som hänger samman med jordbrukets och skogsbrukets rationalisering m. m., dels för uppgifter som rör utveckling av tätbebyggelse. Beslut om förekomst av specialenhet samt om enhetens verksamhetsområde och arbetsuppgift meddelas enligt 8 § lantmäteriinstruktionen (1974:336, ändrad senast 1976:886) av lantmäteriverket. Verket kan överlämna åt överlantmätarmyndigheten att meddela närmare föreskrifter om specialenhetens arbetsuppgifter.

För särskilda fastighetsbildningsuppgifter finns f. n. 25 statliga fastighetsbildningsmyndigheter – specialenheter – inrättade. Av dessa har 24 fastighetsbildningsuppgifter som sammanhänger med jordbrukets och skogsbrukets rationalisering m. m. och en uppgifter som rör utvecklingen av tätbebyggelse. Den senare finns i Malmöhus län. Av de 24 specialenheterna avseende jord- och skogsbrukets rationalisering m. m. finns tre i Kopparbergs län, en i vardera av de övriga länen utom i Södermanlands län och i Blekinge län där statliga specialenheter saknas. Vid ingången av år 1972 fanns 30 specialenheter.

Enligt den ovan nämnda lagen om kommunal fastighetsbildningsmyndighet kan regeringen (1 §), på begäran av kommun, förordna att kommunen skall inrätta – vara huvudman för – fastighetsbildningsmyndighet som är specialenhet för tätbebyggelseutveckling. Enligt regeringens beslut 1975-02-22 har 42 kommuner inrättat fastighetsbildningsmyndighet med behörighet att handlägga i huvudsak sådana ärenden. Dessa kommuner är Borlänge, Borås, Eskilstuna, Falun, Gävle, Göteborg, Halmstad, Helsingborg, Huddinge, Jönköping, Kalmär, Karlskoga, Karlskrona, Karlstad, Kristianstad, Kristinehamn, Linköping, Lund, Malmö, Motala, Mölndal, Nacka, Norrköping, Sandviken, Skellefteå, Skövde, Sollentuna, Solna, Stockholm, Sundsvall, Södertälje, Trollhättan, Täby, Uddevalla, Umeå.

Uppsala, Vänersborg, Västerås, Växjö, Örebro, Örnsköldsvik och Östersund.

I början av mars månad 1980 fanns hos regeringen besvär över lantmäteriverkets beslut om inrättande resp. utvidgning av kommunal fastighetsbildningsmyndighet från sammanlagt fem kommuner. Vidare fanns hos lantmäteriverket två ansökningar om utvidgning av kommunal fastighetsbildningsmyndighet.

Civilutskottet behandlade i mars 1978 (CU 1977/78:21) en motion (fp) i vilken begärdes en skyndsam översyn av gränsdragningen mellan staten och kommunerna i fråga om lantmäteriverksamhetens organisation. Enligt utskottets mening saknades tillräckliga skäl för riksdagen att överväga en principiell ändring av de gällande grunderna för organisationen som godkänts av riksdagen. Motionen avstyrktes av utskottet. Riksdagen följde utskottet.

Även i oktober 1979 behandlade utskottet frågan om gränsdragningen mellan statliga och kommunala myndigheters arbetsuppgifter avseende fastighetsbildningen m. m. (CU 1979/80:1). Riksdagens revisorer hade hemställt att dessa gränsdragningsfrågor skulle avgöras av en till lantmäteriverket knuten partssammansatt nämnd samt att en i revisorernas förslag förordad utvidgning av kommunernas deltagande i fastighetsbildningsverksamheten genomfördes. Utskottet som bl. a. hänvisade till sitt tidigare ställningstagande (CU 1977/78:21) anförde att något principiellt nytt underlag för bedömningarna inte tillkommit. Utskottet avstyrkte revisorernas förslag. Riksdagen följde utskottet.

3.2 Statsbidragsgivningen vid fastighetsbildningsförrättning m. m.

1970 års principbeslut förutsatte att den då gällande huvudprincipen om full kostnadstäckning för lantmäteriets kostnader för förrättningsverksamheten genom avgifter behölls. När 1971 års riksdag tog ställning till taxefrågorna (prop. 1971:170, CU 1971:32) slogs också denna huvudprincip fast. Riksdagen godkände i anslutning därtill även nya grunder för fördelningen av förrättningskostnaderna. Beslutet syftade till att bättre än tidigare anpassa avgifterna till den nytta varje förrättning medför för vederbörande fastighet med den samtida malsättningen att undvika olämplig kostnadsöverföring mellan olika samhällssektorer. Gällande ordning och tillämpning därav redovisades i betänkandena CU 1976/77:28 och CU 1977/78:21.

1970 års beslut innebar även att riksdagen tog ställning till statsbidragsgivningen i samband med fastighetsbildningsförrättningar. I Kungl. Maj:ts kungörelse (1971:1105) om statsbidrag till kostnader för fastighetsbildningsförrättning (ändrad senast 1974:338) ges regler efter vilka grunder statsbidrag skall utgå. Sälunda kan sakägare vid förrättning enligt fastighetsbildningslagen (1970:988) eller enligt lagen (1971:1037) om äganderätt och legalisering erhålla statsbidrag. Bidrag utgår bl. a. om sökanden är enskild

person och om sökanden brukar eller stadigvarande bebör den fastighet eller ägolott för vilken han har att delta i kostnaderna för förrättningen samt om kostnaden för sökanden är betungande med hänsyn till hans ekonomiska ställning. Bidrag utgår med högst 75 procent av den förrättningskostnad som faller på sökanden. Ärende rörande bidrag prövas av överlantmätarmyndighet. Föreskrifter för tillämpning av kungörelsen meddelas av lantmäteriverket. Dessa föreskrifter framgår i den i detta betänkande behandlade motion 1979/80:1503 (s).

För nästa budgetår beräknas 400 000 kr. i statsbidrag av ifrågavarande slag.

Regeringen kommer inom kort att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda lantmåteritaxan. Bl. a. mot bakgrund av motion 1503 till årets riksmöte avser regeringen att uppdra åt utredaren att pröva behovet av och formerna för statsbidragen.

4 Utskottet

4.1 Den lokala lantmäteriverksamheten m. m.

I motion 1979/80:747 (s) begärs en skyndsam översyn av gränsdragningen mellan statliga och kommunala fastighetsbildningsmyndigheters arbetsuppgifter på fastighetsbildnings- och mätningområdet, medan i motion 1979/80:1521 (m, fp) begärs en översyn av den lokala lantmäteriorganisationen.

Ovan (3.1) har lämnats en kortfattad redogörelse för den lokala lantmäteriorganisationen m. m. samt för riksdagens tidigare beslut i ärendet. Enligt vad utskottet erfarit kommer regeringen under våren 1980 att uppdra åt en särskild utredare att kartlägga de förhållanden som har gällt under 1970-talet beträffande den lokala lantmäteriverksamheten samt belysa vissa förändringar som kan förutses inträffa under de närmaste åren.

En kartläggning som belyser förutsättningarna för den i motionerna upptagna frågan kommer sålunda att påbörjas inom kort. När kartläggningen har genomförts kan behovet av ev. förändringar av den lokala lantmäteriorganisationen bättre överblickas. Motionerna bör i avvaktan på resultatet av kartläggningen inte föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

I motion 1979/80:1515 (c) föreslås ett riksdagens tillkännagivande om att den nuvarande organisationen av specialenheter som hänger samman med jord- och skogsbruksfrågor ses över. Motionärerna finner det lämpligt att – med bibehållande av 1970 års beslut om lantmäteriorganisationen – en översyn görs i syfte att överväga möjligheterna att överföra ytterligare arbetsuppgifter från specialenheterna till distriktskontoren, dock betonas att avsikten inte är att minska möjligheterna att med fastighetsbildningar som instrument genomföra de nya jord- och skogsbrukspolitiska riktlinjerna.

Beslut om inrättande av specialenhet samt om enhetens verksamhetsområde och arbetsuppgifter fattas av lantmäteriverket. Närmare föreskrifter om specialenhetens arbetsuppgifter kan lantmäteriverket överlämna åt överlantmätarmyndigheten.

Lantmäteriverket har enligt lantmäteriinstruktionen (1974:336, ändrad senast 1976:886) sålunda bl. a. att besluta om inrättande av specialenhet samt att leda och utöva tillsyn över fastighetsbildningsmyndighets verksamhet.

Den i motionen upptagna frågan om översyn av organisationen av specialenheter ingår i lantmäteriverkets instruktionsenliga verksamhet. Det finns enligt utskottets mening inte tillräcklig anledning att påkalla en särskild översyn i frågan. Utskottet avstyrker sålunda bifall till motion 1979/80:1515 (c).

4.2 Statsbidragsgivningen vid fastighetsbildningsförrättning m. m.

I motion 1979/80:1503 (s) begärs en omedelbar översyn av lantmäteriverkets avgifts- och statsbidragssystem. Motionärerna ger exempel på utfallet av nuvarande regler för statsbidragsgivningen, och mot bakgrund av anförda exempel anser de att statsbidragssystemet m. m. bör ses över.

Som ovan nämnts kommer regeringen inom kort att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda lantmäteritaxan. Enligt vad utskottet erfarit kommer även statsbidragsgivningen att ses över. Den i motionen begärda översynen kommer sålunda snart att påbörjas, varför motionen inte bör föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

4.3 Anslag till lantmäteriverksamheten m. m.

I årets budgetproposition (bil. 16 s. 162–167) behandlas anslag till förrättnings- och uppdragsverksamhet samt anslag till bidrag till sådan verksamhet (bil. 16 s. 172–173). Föredraganden föreslår att bidraget för nästa budgetår skall utgå med 7 532 000 kr. Som ett delanslag anges i budgetpropositionen (s. 163) att föredraganden för den särskilda skiftesverksamheten i Kopparbergs län beräknat 3 363 000 kr. Detta delanslag bör dock minskas med 431 000 kr. till 2 932 000 kr. så att anslaget till bidraget till förrättnings- och uppdragsverksamhet kommer att anvisas med 7 532 000 kr. enligt regeringens förslag.

Vad i övrigt anförts om anslag till lantmäteriverksamheten m. m. har inte givits utskottet anledning till särskilt uttalande.

4.4 Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *översyn av gränsdragningen mellan statliga och kommunala fastighetsbildningsmyndigheter* att riksdagen avslår motionerna 1979/80:747 och 1979/80:1521,
2. beträffande *översyn av organisationen med specialenheter* att riksdagen avslår motion 1979/80:1515.
3. beträffande *översyn av statsbidragssystemet* m. m. att riksdagen avslår motion 1979/80:1503.
4. beträffande *anslag* att riksdagen under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1980/81 anvisar
 - a. till *Lantmäteriet: Vissa allmänna myndighetsuppgifter* ett förslagsanslag av 42 323 000 kr.,
 - b. till *Lantmäteriet: Förrättnings- och uppdragsverksamhet* ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
 - c. till *Lantmäteriet: Mätning och kartläggning* ett reservationsanslag av 62 778 000 kr.,
 - d. till *Lantmäteriet: Försvarsberedskap* ett reservationsanslag av 1 928 000 kr.,
 - e. till *Lantmäteriet: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet* ett förslagsanslag av 7 532 000 kr.,
 - f. till *Lantmäteriet: Utrustning* ett reservationsanslag av 4 900 000 kr.

Stockholm den 10 april 1980

På civilutskottets vägnar
KJELI. A. MATTSSON

Närvarande: Kjell A. Mattsson (c), Per Bergman (s), Rolf Dahlberg (m), Oskar Lindkvist (s), Lars Henrikson (s), Knut Billing (m), Thure Jadestig (s), Bertil Danielsson (m), Birgitta Dahl (s), Sven Eric Åkerfeldt (c), Magnus Persson (s), Bertil Dahln (fp), Lennart Nilsson (s), Eivor Nilson (c) och Kerstin Ekman (fp).